Finns det en framtid för svenskt fiske?

Det ser mörkt ut för svenskt fiske. Utvecklingen av viktiga nyckeltal – både ekonomiska och biologiska – pekar i fel riktning. De senaste årens fiskeripolitik har främst varit inriktad på att bromsa fisket, men lyckas inte peka ut en ny, tydlig färdriktning för ett uthålligt fiske.

Foto: Lars Edenius/Norrlandia

Under 1990-talet krympte svenskt fiske. Både ekonomi, sysselsättning och antal företag gick tillbaka och investeringarna stagnerade. Antalet yrkesfiskare minskade med över 12 procent och värdet av fångsten sjönk i ungefär samma omfattning. Utslag-ningen av de småskaliga företagen med hemmahamn i traditionella fiskelägen var ännu mer markant.

Ett annat sätt att mäta tillbakagången för svenskt yrkesfiske är att följa ålderssammansättning och nyrekrytering. Genomsnittsåldern ökade snabbt från 44 år 1995 till 48 år 2000. I enskilda fiskelägen väntar man sig att upp till en tredjedel av kåren försvinner inom en tioårsperiod, p.g.a. pensionering och bristen på unga fiskare.

Motsägelsefull politik

En risk som fisket alltid lever med, men som blivit ett överhängande hot inom vissa fisken de senaste åren är beståndens tillbakagång. Torskkrisen är välkänd, men trots fokuseringen på Östersjötorsken är inte det havsområdet värst drabbat. Nedgången märks främst längst kusterna och i öppna Kattegatt. En förmodligen oavsiktlig konsekvens av de senaste årens uppmärksamhet på östersjötorsk är att svenska fiskare, som fångar sin lagliga kvot tvingas till export eftersom den svenska efterfrågan gått kraftigt tillbaka.

Samtidigt som det finns en berättigad oro över den ekologiska uthålligheten i dagens fiske, så präglas politiken fortsatt av flera motsägelser. Kvotsystemet innebär att det blandfiske som är så viktigt på bl.a. västkusten leder till att fin fisk slängs tillbaka död i havet. Om kvoten av en art tar slut i augusti tvingas man kassera just den delen av fångsten i varje tråldrag under hela hösten. Det leder till att tusentals ton fisk kastas överbord i våra havsområden, och globalt uppskattas att nästan en tredjedel av all fångst kasseras. Yrkesfiskarna har länge pekat på det orimliga och moraliskt förkastliga i detta system. De föreslår istället att man endast får fiska ett begränsat antal dagar med redskap som selekterar bort småfisk och att man i gengäld måste landa allt under denna tid.

Samarbete – en ljusglimt

Men de senaste årens fiskeripolitik har inte byggt vidare på fiskets egna förslag till förbättringar. Marina reservat är en kontroversiell åtgärd bland yrkesfiskare. Enda sättet att få acceptans för en så pass drastisk inskränkning i fisket är att arbeta fram underlag och förslag i en process där yrkesfisket och andra brukare deltar från början till slut.

En legitim förvaltning bygger på att de som berörs har förståelse för syftet med regelverket. En bra början är att ta fiskets egna idéer om hur man skall skona bestånden – ökad satsning på selektering, begränsning av fiskedagar och fredningsområden – som utgångspunkt för samverkan. Men många av de nya förslagen och besluten som rör kustfisket har presenterats utan eller med bristfällig dialog och yrkesfisket känner sig därför överkört. För att nästa generation yrkesfiskare skall våga söka sig till näringen måste politiken ta fasta på utvecklingsmöjligheterna

Samarbete mellan fiskare och marinbiologer kan leda till att man arbetar över gränserna för att förvalta bestånden och utveckla nya selektiva redskap. En annan ljusglimt i den nya fiskepropositionen är det som ministern kallar "inflytandemålet"; att ge yrkesfiskarna och andra brukare större ansvar men också större makt över fisket. Det förutsätter att man börjar lyssna på yrkesfiskarna och deras företrädare.

TEXT Anders Carlberg, Ideella Föreningen Västerhavet
TEL 031-60 50 49
E-POST anders.carlberg@o.lst.se